

TÓTH JÁNOS*

Olajipari emlékhelyek a Zala–Mura térségben

A Magyar Olajipari Múzeum (MOIM) feladata a múzeumi alaptevékenységen túl az ipartörténeti emlékek, emlékhelyek minél szélesebb körben való megismertetése. A 2002. decemberben elnyert sikeres pályázatnak (Magyarország-Szlovénia Phare CBC Program Kisprojekt Alap 2000) köszönhetően 2003-ban felkutattuk az olajipari emlékhelyeket a Zala–Mura térségben. Az emlékhelyeket ismertető táblákkal jelöltük meg és angol, német, szlovén, horvát, magyar nyelvű turisztatérképet készítettünk a térségről.

Az emlékhelyek történelmi háttérének megismerése fontos része a régió kultúrtörténetének, a „határok nélküli” szakmai és emberi kapcsolatok bővítésének.

A MOIM szlovén partnere a Petesházi Helyi Közösség (Lendva) volt. A projekt megvalósítása során jelentős szakmai segítséget kaptunk a MOL Rt.-től és a lendvai Nafta-Geoterm cégtől. A munkálatok kezdeti szakaszában a szomszédos horvát (muraszerdahelyi) önkormányzattal is felvettük a kapcsolatot, mert a Mura térség, illetve az olajmező mindhárom ország területét érinti. A föld mélyében elhelyezkedő olaj- és gáztároló rétegek nem ismerik az országhatárokat, keletkezésük, történetük közös, ezért örülhetünk annak, hogy ma már a szomszédos országok magyar, szlovén és horvát lakosságával is közösen gondolkodhatunk közös történelmi múltunkról.

Farkas Iván okleveles gépészmérnök, projektvezető irányításával a múzeum belső, külső munkatársai és **Moènek Ottó**, a Petesházi Helyi Közösség elnöke irányításával a szlovén-horvát munkacsoport végezte a feladatokat. 13 magyar, 6 szlovén és 3 horvát emlékhelyet jelöltünk ki első lépésben. Az emlékhelyek elsősorban az olaj- és gáztermeléshez kapcsolódnak, de több helyen termálvíz kutat is megjelöltünk, mert ezeket szénhidrogén kutatás során tárták fel. A túraútvonal 250 km-es körúttal járható be, több kiinduló pontból is.

EMLÉKHELYEK MAGYARORSZÁGON

Az első állomás (H-01) a Magyar Olajipari Múzeum. Az 1969-ben megnyílt MOIM 3 hektáros kiállítási területén megtekinthetők az elmúlt több, mint száz év olajkutatása, vízkutatása során használt eszközök, tárgyak, berendezések, a tevékenységhez kapcsolódó dokumentumok, kisebb tárgyak, makettek, szerelvények metszetei, valamint ásványok és kőzetek.

* Magyar Olajipari Múzeum, 8900 Zalaegerszeg, Wlassics Gyula utca 13.

Gellénháza nagyközség főterén a térség olajtermelését szimbolizáló – már nem működő – NL-15. jelű kútra helyeztük el a H-02 táblát. A nagylengyeli olajmező, 1951-es feltárását követően több, mint 10 éven keresztül az ország legjelentősebb olajtermelő helye volt.

Ugyancsak az olajmező része az NLT-2 tankállomás (főgyűjtő), ahol a Gellénháza-Nagylengyel környékén termelő olajkutak termelvényét gyűjtik össze, és innét szállítják csővezetéken Zalaegerszegre, a Zalai Finomítóba.

A H-04-el jelzett NLT-10 tankállomáson a széndioxidos műveléshez szükséges CO_2 gázt fogadják, sajtolják be a kutakba, majd fogadják a kutak termelvényeit és leválasztják belőlük a széndioxidot.

Az Ortaháza község határában található Ort-1 tankállomás (H-05) az 1970-ben felfedezett mező olaját, valamint az Őrségből érkező kondenzátumot fogadja. Itt végzik a folyékony és gáznemű alkotók elválasztását is. 1937. december 16-án a közeli vasútállomásról indult az első „olajvonat”.

A Lovászi mezőt 1940 decemberében állították termelésre és ennek első termelő kútja az L-1 jelű olajkút (H-06). A Lovászi olajmező a szomszédos szlovéniai Petesháza község határában folytatódik.

A ma már nem üzemelő LT-3 tankállomás (H-07) utolsó időszakában a széndioxidos művelés fontos bázisa volt. Ma a MOIM ipartörténeti bemutató helye, eredeti környezetben, eredeti felszereléssel. Egyelőre nagy anyagi megterhelés a működtetése, a kevés érdeklődő miatt.

A Budafapusztai Arborétum központi helyén található az 1921–1923. között eredménytelenül mélyített olajkút emlékköve (H-08), amely az angol–perzsa érdekeltségű Magyar Olajszindikátus Kft. működésének állít emléket.

A BT-2 gyűjtőállomás (H-09) a Bázakerettyei olajmező egyik legfontosabb létesítménye volt, mely 1980-as átépítése óta a széndioxidos művelést szolgálja. A tankállomás már nem használt kezelőépületében rendeztünk be egy olajipar-történeti kiállítást.

A tankállomás mellett lévő B-2 jelű kút (H-10) az EUROGASCO (Európai Gáz- és Villamos Társaság) által 1937-ben mélyített kút található, mely az első világháborút követően a mai Magyarország területén először termelt ipari mértékben olajat. Az olajkút közelében emlékkövet avattak az 50 éves évfordulón.

Az Őri-Bajánsenye mező a Dunántúl legfiatalabb – MOL Rt. tulajdonú – gáztermelő területe, ahol a G-1 jelű gázgyűjtő állomás (H-11) található.

A MAORT olajkutatói során 1941–42-ben mélyítették a Pusztaszentlászló HE-7 jelű kutat (H-12), melyet 2001-ben termálvíz-kútnak képeztek ki. Feladata az épülő termálfürdő ellátása lesz.

A nagykanizsai Zsigmondy Vilmos és Széchenyi István Szakképző Iskola Tantelepe (H-15) a hazai olajipari szakmunkás- és technikusképzés legfontosabb bázisa. Több működő és muzeális berendezés, eszköz látható a tantelepen.

A Bázakerettyei (Budafai) olajmező felfedezésének kezdeti időszakában, szép környezetben, göcseji stílusban, modern lakótelep (H-16) épült Bázakerettyén.

EMLÉKHELYEK SZLOVÉNIÁBAN ÉS HORVÁTORSZÁGBAN

A Lovászi olajmező földalatti folytatása a szlovéniai Petesházi mező. A Pg-3 jelű gázkút mellett, a tervezett lendvai Szlovén Olajipari Múzeum területén, több tárgy mellett már elhelyeztek egy ipari műemlék mélyszivattyú himbát (SLO-01).

1950-ben épült a ZP-4 jelű gyűjtőállomás a térség olaj- és gáztermelvényeinek gyűjtésére és szétválasztására (SLO-02).

A CPP jelű központi gázállomást (SLO-03) 1950-ben létesítették és 1989-ben korszerűsítették.

A Völgyifalusi mezőrészen 1955-ben épült egy vízleválasztó gyűjtő és szabályozó állomás, ahol közel százéves tárgyak is találhatók gyönyörű környezetben (SLO-04).

Az Alsómaróci (Moravske Toplice) gyógyfürdő első termelő kútja az Mt-1 jelű meddő olajkút (SLO-05).

A SLO-06 emlékhely a Banovci gyógyfürdő komplexumot ellátó termálkutakra hívja fel a figyelmet.

A horvátországi Bányavár községben (HR-01) található kis patak medréből (évszázadok, évezredek óta) még mindig szivárog természetes kőolaj, amelyet már évszázadokkal ezelőtt ismertek és felhasználtak.

Szelence falu határában 1884–1941 között az úgynevezett Singer mezőn kutattak olajat (HR-02), amire egy hajdani olajkút felszíni szerelvénye emlékeztet.

Az 1913-ban mélyített E-17 jelű kút (HR-03) ma a nemrég megújult Vuèkovci gyógyfürdőt látja el meleg vízzel.

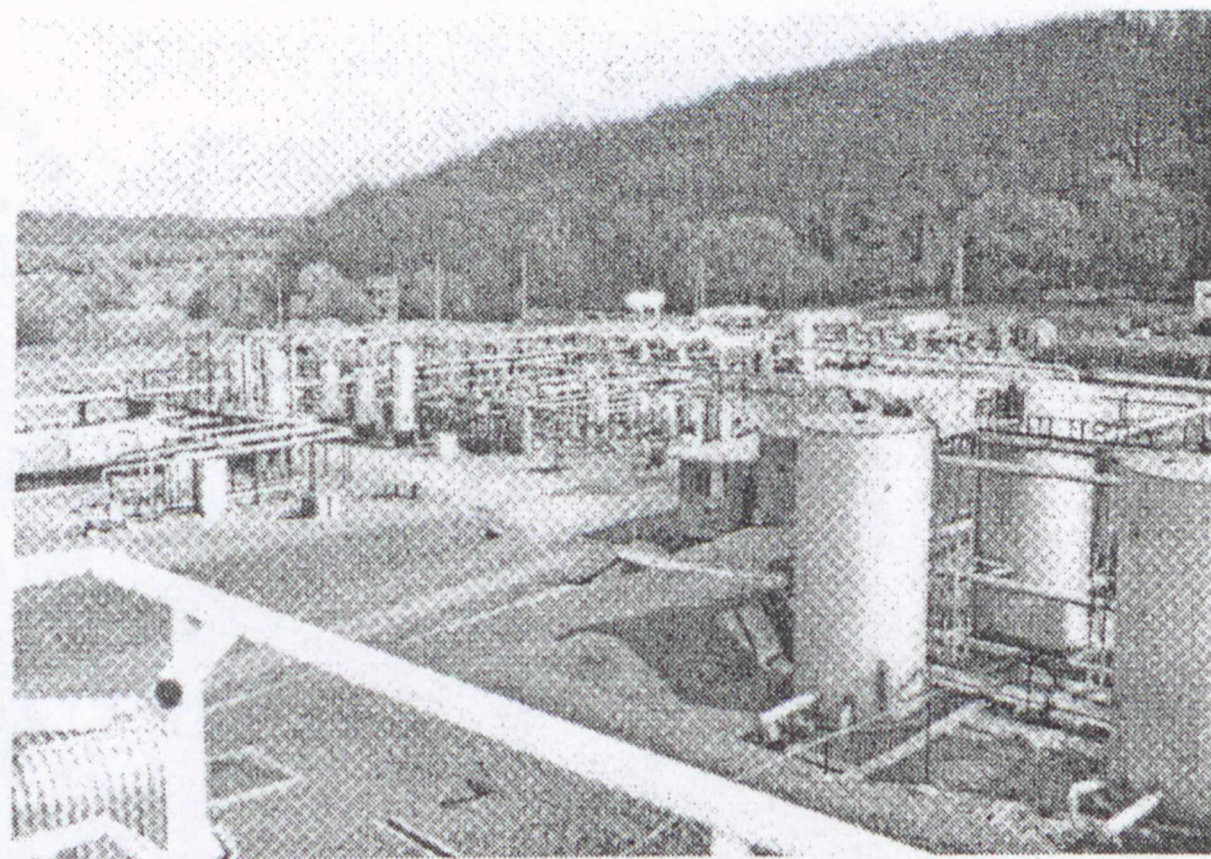
ÖSSZEGZÉS

A felsorolt emlékhelyek gépkocsival 1-2 nap alatt vagy több részletben bejárhatók. Szerencsés esetben összeköthetők a három ország érintett területei egyéb kultúrtörténeti (régészeti, néprajzi, építészeti, stb.) emlékeinek megismerésével.

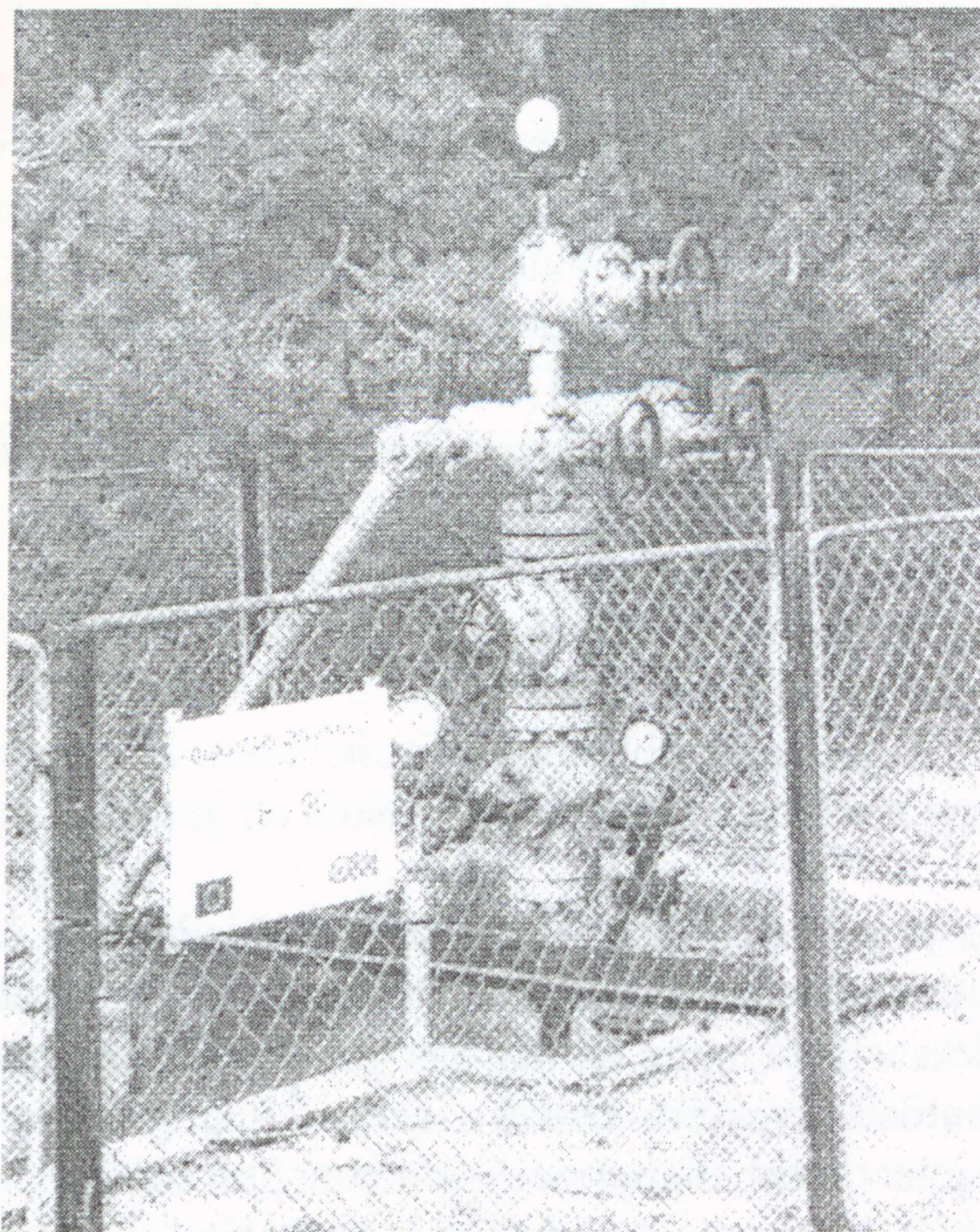
Az emlékhelyek száma a jövőben bővül és tervezünk többnyelvű ismertető kiadványt. Az *Olajipari emlékhelyek a Zala–Mura térségben* útvonal helyi kibontása a Magyarországot átívelő Vaskultúra útvonalának. Bizonyára mindenki előtt ismert, hogy az olaj- és gázipar, a bányászat más ágai, a kohászat és a gépipar mellett a legjelentősebb vasfelhasználó „vasfaló” iparág. Ugyancsak tervezzük a jövőben országunk valamennyi jelentősebb olajtermelő területén hasonló emlékhelyek és az ezeket összekötő útvonalak kialakítását, térképek, ismertetők elkészítését.

H-01

H-05

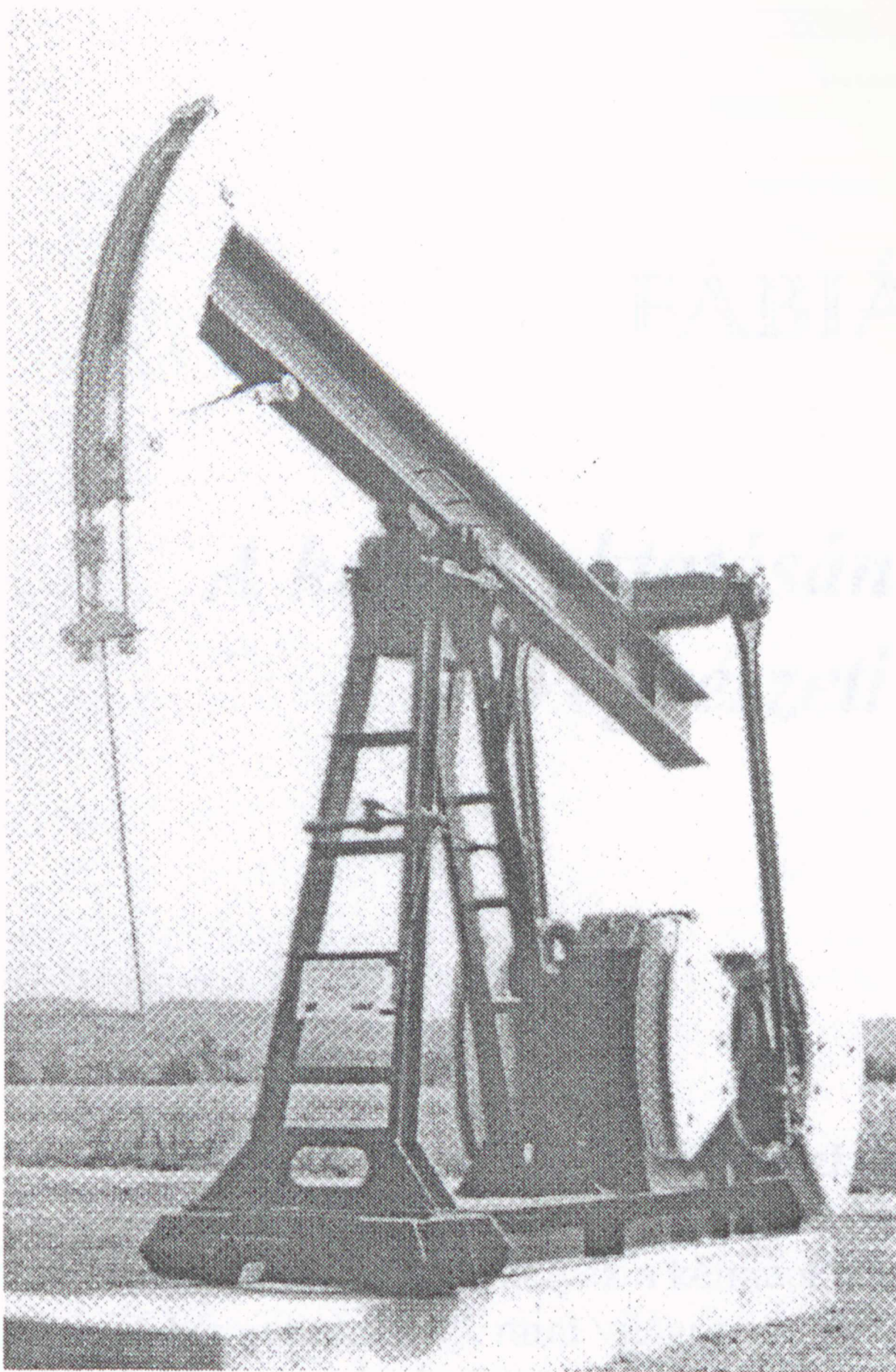
H-06

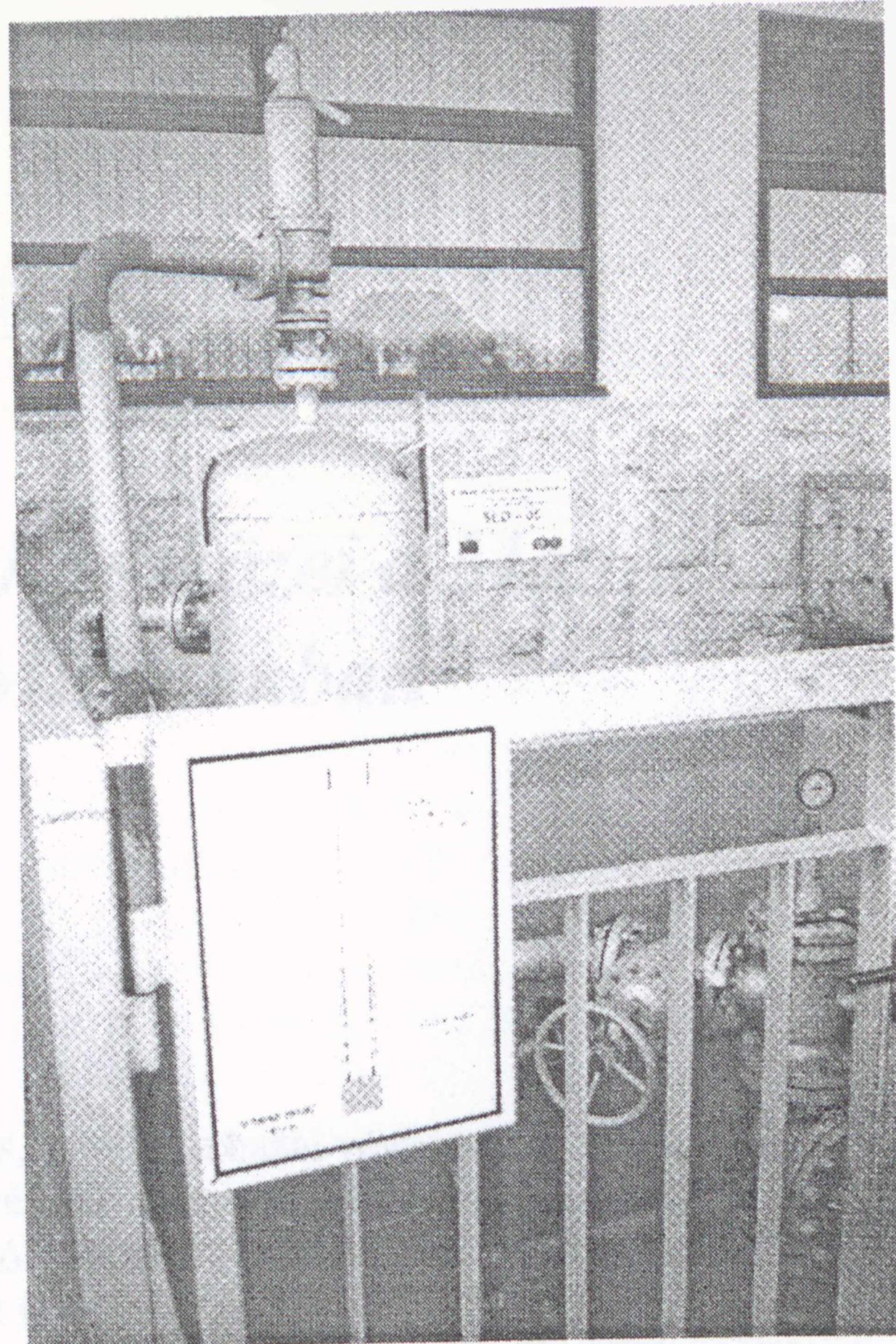
H-08

H-15

SLO-01

SLO-05

HR-01